

JUSSI ÖRN

Askelia kohti eettistä kirjoittamista

Opiskelijan plagiointi ja akateemisten tekstitaitojen kehitys

Korkeakouluopiskelijoiden harjoitus- ja oppinäytetöiden plagioinnin taustalla on monenlaisia syitä. Ongelmaan tulee etsiä ratkaisuja kokonaisvaltaisten tekstitaitojen oppimisen näkökulmasta.

KORKEAKOULUT OVAT LAAJASTI sitoutuneet tutkimuseettisiin periaatteisiin, jotka ohjaavat muun muassa lähteiden käyttöä tieteellisessä kirjoittamisessa. Normien opettaminen ja rikkeiden sanktiointi eivät kuitenkaan riitä takaamaan hyvää lopputulosta, sillä opiskelijoiden akateemiset valmiudet, kuten kriittinen lukutaito, ovat heikentyneet. Koulutuksen kansainvälistyminen ja tietotekninen kehitys ovat lisäksi tehneet plagioinnista eri muodoissaan opiskelijoille aiempaa houkuttelevampaa.

Kielitaidon tai valmiuksien puutteet johtavat usein kyseenalaisiin strategioihin, kuten niin sanottuun tilkkutäkkiin (*patchwriting*), eli yhdestä tai useammasta lähteestä kopioidun tekstin muokkaamiseen ja esittämiseen omana. Plagiointi on usein opiskelijoille osittain epäselvä käsite, ja he pitävät siihen luettavia käytäntöjä jossain määrin hyväksyttävinä.

Tilkkutäkkiä kaltaista ongelmaa on syytä lähestyä ennen muuta oppimisprosessin näkökulmasta: tilkkutäkkiä voidaan pitää rikkeenä mutta myös yhtenä vaiheena opiskelijan valmiuksien kehityksessä. Olennaista on lisätä ohjausta ja akateemisten tekstitaitojen opetusta. Tutkimuseettisiä periaatteita on opetettava määrätietoisesti, mutta ennen muuta

opetuksen ja ohjauksen on keskityttävä lähdetekstin syvälliseen ymmärtämiseen ja laajasti ymmärrettyihin tekstitaitoihin.

Opiskelijat tarvitsevat riittävästi kehitysvaiheeseensa sopivia harjoituksia. Opetuksen on tuettava minäpystyvyyttä, sisäistä motivaatiota, hallintaorientaatiota sekä tehokkaita ja eettisesti kestäviä kirjoitusstrategioita, jotta opiskelijan oma asiantuntijääni voi vahvistua.

PLAGIOINTIONGELMAAN HAVAHTUMINEN

Opetustyössä ja muualla akateemisessa maailmassa Suomessa ja ulkomailla kohtaamani tilanteet ovat pakottaneet minut ajattelemaan uudelleen suhdettani plagiointiin opiskelijoiden harjoitus- ja oppinäytetöissä. Käytäntö on osoittanut, että tutkimuseettisten normien ja viittaustekniikan opettaminen ei riitä takaamaan hyvää lopputulosta, vaan tarvitaan kokonaisvaltaisempi ratkaisu.

Olen keskustellut tohtoriopiskelijan kanssa, jolla oli vaikeuksia ymmärtää, että suorat lainaukset täytyy merkitä tekstiin. Olen puhunut ammattitutkijan kanssa, joka ei pitänyt niin kutsuttua tilkkutäkkiä pla-

KULTTUURISET TEKIJÄT VAIKUTTAVAT LÄHTEIDEN KÄYTTÖÖN JA PLAGIOINTIIN USEILLA MEKANISMEILLA.

giointina. Eräs korkeakouluopiskelija taas ei tuntunut käsittävän, että tutkielmaa ei voi tehdä vilpillisellä leikkauksella ja liimalla -menetelmällä. Korkeakoulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan edustajat ovat suhtautuneet eritasoiseen plagiointiin harjoitus- ja oppinnäytteissä elleivät suorastaan välinpitämättömästi niin ainakin varsin ymmärtäväisesti. Puhumatkaakaan tavallisista korkeakouluopiskelijoista, joista monille lähteiden käytön perusteet ovat epäselviä, tai niistä ei välitetä.

Miten opiskelijoita siis pitäisi käytännössä ohjata ja harjoittaa täsmälliseen ja eettiseen lähteiden käyttöön? Kun jo oman tieteenalan tieteellisen tekstin selostaminen tuottaa monille opiskelijoille suuria vaikeuksia, miten saavutetaan laadukkaasti tieteellisen kirjoittamisen edellyttämät tekstitaidot? Niihin kuuluvat valmius tehdä lähteistä synteesiä ja arvioida niitä kriittisesti.

Kysynkin, mitä korkeakouluopiskelijoiden plagioinnista ja sen taustoista tiedetään. Entä millaisia ratkaisuja ongelmaan voidaan tarjota erityisesti akateemisten tekstitaitojen (*academic literacy*) oppimisen viitekehyksessä (käsitteestä, ks. esim. Fu & Wang 2022; Kiili & Mäkinen 2011)?

TUTKIMUSETIIKKA JA TIETEELLINEN KIRJOITTAMINEN KORKEAKOULUISSA

Tiedetään, että korkeakoulussa opinnot edellyttävät huomattavasti kehittyneempiä tekstitaitoja kuin keskiasteella (ks. esim. Kiili & Mäkinen 2011). Siitä huolimatta tutkimuseetiikan ja monipuolisten tekstitaitojen suoranaisten opettaminen esimerkiksi ammattikorkeakoulujen alemmissa tutkinnoissa on suhteellisen vähäistä: katsaus ammattikorkeakoulujen opinto-ohjelmiin osoittaa, että opintojen alkuvaiheessa on tyypillisesti suppeahko kirjallisen viestinnän kurssi, keskivaiheilla metodikurssi ja lopussa

oppinnäytetyöprosessiin nivoutuvaa opetusta ja ohjausta. Yliopistossakin akateemisten tekstitaitojen opetus ja metodiopinnot keskittyvät opintojen alku- ja loppuvaiheeseen (vrt. Kiili & Mäkinen 2011). Tutkimuseetiikan opetus nivoutuu usein metodikursseihin ja tieteellisen kirjoittamisen opiskeluun.

Lukuisat korkeakouluopiskelijoille suunnatut tutkimus- ja metodioppaat painottavat lähteiden täsmällistä ja rehellistä käyttöä ja plagioinnin välttämistä (ks. esim. Moore, 2014). Lisäksi käytännössä kaikki Suomessa toimivat korkeakoulut ja tutkimuslaitokset ovat sitoutuneet Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeisiin hyvästä tieteellisestä käytännöstä (TENK 2023; 2024).

Tutkimuseettisen ohjeen periaatteet ovat kansainvälisen mallin mukaisesti luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Ohjeen julkilausuttu tavoite on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja vähentää tutkimusvilppiä, jollaiseksi luetaan tulosten sepittäminen (*fabrication*), vääristely (*falsification*) ja plagiointi eli toisten tekemän työn käyttäminen ilman asianmukaista viittausta. Lähteiden puutteellista lainaamista ei kaikissa tapauksissa lueta varsinaiseen tutkimusvilppiin, vaan lievempiä plagiointitapauksia käsitellään piittaamattomuutena hyvästä tieteellisestä käytännöstä. (TENK 2023.)

Ohje painottaa koko tiedeyhteisön vastuuta ja yhteistyötä tutkimuseetiikan edistämiseksi ja vilpin ja piittaamattomuuden kitkemiseksi (mt). Kuten edellinen, vuoden 2012 ohjeisto täsmensi, normien ”vaikuttavuus perustuu tiedeyhteisön vapaaehtoiseen sitoumukseen noudattaa ohjetta ja edistää tutkimuseetiikan periaatteiden tunnetuksi tekemistä” (TENK 2012, 4). Yliopistojen tehtävä on toisin sanoen viedä periaatteet käytäntöön ja opettaa tutkimuseetiikkaa kaikissa opintojen vaiheissa (TENK 2023). Eettisten normien opetus ja niistä keskustelu on kuitenkin syytä nivoa tutkimuksenteon yleisten periaatteiden ja tekstitaitojen opiskeluun.

PLAGIOINTI HARJOITUS- JA OPINNÄYTETÖISSÄ

Suomessa akateemista tutkimusta tutkimusvilpistä ja opiskelijoiden harjoittamasta plagioinnista on tehty perinteisesti suhteellisen vähän (Silpiö 2012).

YLIOPISTOSSA TUTKIMUSETIIKAN OPETUS NIVOUTUU USEIN METODIKURSSEIHIN JA TIETEELLISEN KIRJOITTAMISEN OPISKELUUN.

Ongelman laajuus kansainvälisesti ja kotimaan korkeakouluissa on kuitenkin tiedossa. Esimerkiksi suomalaisten ammattikorkeakoulujen englanninkielisistä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) opinnäytetöitä käsittelevässä tutkimuksessa (N = 28) yli puolessa satunnaisotannalla valituista töistä oli lähteiden käyttöä koskevia läpikäyviä ongelmia, mukaan lukien suoranaista plagiointia (Moore 2022a).

Janne Suokas selvitti kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassaan (Suokas 2011) opiskelijoiden asenteita opiskeluvilpiksi katsottavia tekoja kohtaan: yli puolet Oulun yliopiston opiskelijoille tehtyyn kyselyyn vastanneista (N = 999) piti harjoitustöiden osittaista plagiointia jossain määrin hyväksyttävänä. Kasvatustieteilijät Erika Löfström ja Pauliina Kupila (2013) tutkivat Helsingin yliopiston opiskelijoiden ja henkilökunnan näkemyksiä plagioinnista. Opiskelijoista (N = 104) seitsemänkymmentä prosenttia ei pitänyt sanatarkkaa lainaamista ilman lainausmerkkejä vakavana tai erittäin vakavana plagioinnin muotona. Samansuuntaisia tuloksia on saatu eräistä muista kotimaisista kyselytutkimuksista (ks. Silpiö 2012).

Tuloksia tulkittaessa samaan vyyhteen näyttävät nivoutuvan puutteet opiskelijoiden tiedoissa, valmiuksissa ja asenteissa. Tietotekniikka ja tietoverkkojen lähes rajattomat resurssit ja mahdollisuudet tekevät plagioinnista helpon ja opiskelijoille houkuttelevan vaihtoehdon: on puhuttu jopa plagiointiepidemiasta (Howard ym. 2012). Plagiointitutkija Erja Mooren (2022a) mukaan osasyyn tähän on korkeakoulutuksen voimakas kansainvälistyminen; lukuisat opiskelijat suorittavat opintojaan muulla kielellä kuin äidinkielellään. Puutteellinen kielitaito ohjaa käyttämään kyseenalaisia strategioita, kuten pohjatekstin kääntämistä ja esittämistä omana tai lähdetekstin kielellistä jäljittelyä (vrt. Moore 2022a; Pecorari &

Petrić 2014).

Tietoverkkoja hyödyntävät niin kutsutut plagioinnintunnistushjelmat eivät tunnista plagiointia vaan samankaltaisuuksia. Ne ovat osaratkaisua ongelmaan ainakin sikäli, että niiden avulla suljettaneen pois plagioinnin karkeimmat muodot. Löfströmin ja Kupilan (2013) mukaan plagiaatintunnistus voi olla avuksi myös pedagogisena työkaluna. Yliopistopedagogi Stuart Wrigley (2019; ks. myös Moore 2022a) pitää sovelluksia osana ongelmaa, sillä plagiaatintunnistukseen tarkoitettuja ohjelmia saatetaan käyttää plagioinnin peittelyyn. Wrigley (2019) kutsuu ilmiötä nimellä deplagointi (*de-plagiarism*). Esimerkiksi Löfström ja Kupila (2013, 237) kuvaavat eräässä opiskelijaryhmässä syntyneestä pyrkimystä saada ohjelman ajosta ”puhdas tulos” (*clean report*), vaikka keinot puhtaiden papereiden saamiseen saattavat vaihdella. Plagioinnintunnistusta ei pidäkään käyttää eettisesti kyseenalaisella tekniikalla tehtyjen opinnäytteiden pintapuoliseen siistimiseen. Sen sijaan opetuksen tulee puuttua itse prosessin ongelmakohtiin, joiden osoittamisessa plagioinnintunnistus voi olla avuksi.

Plagiointitapausten käsittelyssä on painotettu yhdenmukaisia käytäntöjä (esim. Suokas 2011), joita tosin haastavat kulttuurierot. Kuten lingvisti Diane Pecorari ja Bojana Petrić (2014) osoittavat, kulttuuriset tekijät vaikuttavat lähteiden käyttöön ja plagiointiin usealla eri mekanismilla. Kirjoittamista ja sen teoriaa Kiinassa ja Yhdysvalloissa opettanut Carolyn Matalene (1985) huomauttaa, että joissakin kulttuureissa opiskelijoiden harjoittamaa plagiointia, toisin sanoen toisaalla sellaiseksi yleisesti katsottuja käytäntöjä, pidetään hyväksyttävänä ja niihin jopa rohkaistaan. Esimerkiksi Kiinassa esikuvaksi nostetun lähteen jäljittely on vanhastaan ollut erottamaton osa kirjoitusperinnettä (mt.).

Plagioinnin yleisyys näyttää olevan sidoksissa myös tieteenalaan (ks. Pecorari & Petrić 2014). 2000-luvulla yhä enemmän esiin noussut akateemisia tekstitaitoja painottava lähestymistapa osoittaa, että tekstitaidot eivät ole kontekstista riippumattomia vaan suhteessa instituutioihin, kulttuurisiin käytäntöihin ja tieteenalaan sekä sille tyypillisiin genreihin, argumentointitapoihin ja tiedonmuodostukseen (vrt. Kiili & Mäkinen 2011).

NORMIEN LISÄKSI TARVITAAN TIETOA SIITÄ, MITEN TULEE TOIMIA, JOTTA SYNTYY HYVÄÄ TUTKIMUSTA.

KIRJOITTAJAN MOTIVAATIO, TEKSTITAIDOT JA MINÄKÄSITYS

Opiskelijoiden harjoittamaa plagiointia on lähestytty usein ongelmalähtöisesti sen sijaan, että etsittäisiin ratkaisuja (ks. esim. Howard 1995; Wette 2010). Sosiaalietiikan tutkija Jaana Hallamaa tutkijaryhmineen (2006, 401) viittaa antiikin filosofien *prudentian* käsitteeseen. Normien, lähinnä kieltojen, lisäksi tarvitaan käytännöllistä viisautta, tietoa siitä, miten tulee ja kannattaa toimia, jotta syntyy hyvää tutkimusta: rehellisyyden, huolellisuuden, tarkkuuden ja avoimuuden lisäksi tarvitaan ”käytännön järkevyyttä, joka ottaa huomioon inhimillisen toiminnan luonteen” (mt. 401). Opetuksen ja ohjauksen kannalta on tärkeä kysyä, millainen pedagoginen käytäntö palvelee oppimista, joka johtaa riittävän kehittyneiden tekstitaitojen omaksumiseen.

Yhden suppean ja virheellisen käsityksen mukaan plagiointi johtuu vain joko tutkimuseettisiä normeja ja käytänteitä koskevan tiedon tai akateemisen integriteetin, moraalisen selkärangan, puutteesta (Abasi ym. 2006; Howard 1995; Pecorari & Petrić 2014). Integriteetin puutteesta johtuvaa virhettä on kutsuttu myös tahalliseksi plagionniksi, tiedon puutteesta johtuvaa puolestaan tahattomaksi (vrt. Silpiö 2012). Normeja painottavan näkökulman lisäksi ilmiötä on kuitenkin tarkasteltava osana kokonaisvaltaista oppimisprosessia: plagiointiin vaikuttavat opiskelijan motivaatio, strategiat ja valmiuksien, kuten kielitaidon sekä akateemisten tekstitaitojen eli ajattelutaitojen, kriittisen lukutaidon ja kirjoitustaidon vähittäinen kehittyminen (ks. mm. Howard 1995; Pecorari & Petrić 2014).

Eräiden tutkimusten mukaan vilpin, esimerkiksi plagioinnin, todennäköisyys on usein sidoksissa opiskelijan vähäiseen motivaatioon (Šprajc ym.

2017) tai sisäisen motivaation sijaan korostuneeseen ulkoiseen motivaatioon (ks. esim. Rettinger ym. 2004). Psykologit Lidia Baran ja Peter Jonason (2020) tarkastelivat tutkimuksessaan kyselyn ja monen muuttujan regressioanalyysin avulla persoonallisuuspieriteiden ja motivaation vaikutusta akateemiseen epärehellisyyteen puolalaisten yliopisto-opiskelijoiden (N = 390) keskuudessa. Vilpin tekeminen korreloi negatiivisesti korkean hallintaorientaation (*mastery goal orientation*) ja yleisen minäpystyvyyden (*self-efficacy*) kanssa, positiivisesti muun muassa heikon impulssikontrollin (*disinhibition*) kanssa. Tutkijat kehottavat opettajia tukemaan opiskelijoiden hallintaorientaatiota muun muassa painottamalla tiedon ja osaamisen itseisarvoa. Minäpystyvyyden kokemusta voidaan tukea esimerkiksi riittävällä harjoituksella ja sopivilla tehtävyytyypeillä (mt.).

Motivaation kannalta tarkasteltuna tutkimuseettisesti kyseenalaiset strategiat, kuten tilkkutäkki, voivat siten olla sidoksissa liialliseen suorituskeskeisesti suuntautuneeseen motivaatioon (*performance-goal orientation*) tai vastaavasti vähäiseen hallintaorientaatioon. Monin tavoin kyseenalainen deplagiointi eli plagioinnin peittely näyttää motivaation näkökulmasta tarkasteltuna heijastavan välttämismotivaatiota (*avoidance orientation*). Se on toiminnan säätelyn malli, joka keskittyy myönteisten odotusten sijaan ennakoitujen vaikeuksien välttämiseen. Välttämisorientaatiota pidetään usein sekä suorituksille, kehittymiselle että opiskelusta saatavalle tyydytykselle vahingollisena (ks. esim. Henry & Davydenko 2020).

Usein plagioinnin taustalla ovat opiskelijoiden puutteelliset valmiudet ymmärtää lähdetekstien sisältöä sekä vaillinaisen ymmärrys siitä, miten ja miksi lähteitä ylipäätään käytetään (Howard ym. 2010). Viitteiden ja viittaustekniikan sijaan opetuksessa ja ohjauksessa tulisikin keskittyä lähdetekstin ymmärtämisen ongelmiin (mt). Lisäksi opiskelijan kieli- ja kirjoitustaito ei välttämättä riitä asian ilmaisemiseen omin sanoin, minkä vuoksi hän usein valitsee kirjoitusstrategiakseen kopioidun tekstin muokkaamisen, kunnes kielitaito kehittyy (Breeze 2012; ks. myös Moore 2022a). Kun turkkilainen tutkijaryhmä tarkasteli tutkimuksessaan englanninkielisiä maisteri- ja tohtoritasoisia opinnäytteitä, tilkkutäkki oli huomatt-

tavasti yleisempi strategia englantia toisena kielenä puhuvilla turkinkielisillä opiskelijoilla (N = 17) kuin äidinkielenään englantia puhuvilla (N = 17) (Doğan ym. 2018). Edellisessä ryhmässä tilkkutäkkiä sisältäviä viittauksia oli 675, jälkimmäisessä 15 (mt.).

Jos opiskelija ymmärtää lähdetekstin pinnallisesti, hänen on vaikea selostaa, saati analysoida, tiivistää (*summarize*), tehdä synteisiä tai arvioida kriittisesti lähdetekstin ajatuksia (viitaten väljästi Bloomin taksonomiaan ajattelun eri tasoista; vrt. myös Hammer & Green 2011). Jos taas kieli- ja kirjoitustaito ovat puutteellisia, vaikeutena on sanoiksi pukeminen. Usein eri vaikeudet limittyvät keskenään, joten ongelman ratkaisua on syytä lähestyä integroitujen tekstitaitojen oppimisen näkökulmasta.

Tilkkutäkkiä on perinteisesti ja perustellusti pidetty tutkimuseettisenä rikkeenä. Semiootikko, filosofi Umberto Eco (1990, 164) kutsuu sitä petolliseksi parafrasiksi, Ruth Breezen (2012, 156) mukaan se on vain ”sofistikoituneempi leikkaa ja liimaa -tekniikan muoto”. Akateemisten tekstitaitojen ja plagioinnin suhdetta tutkinut Rebecca Howard (1995) puolestaan katsoo, että tilkkutäkki voi olla oppimisprosessin tietyssä vaiheessa hyödynnettävä tekstuaalinen strategia ja sellaisena luonnollinen kehitysvaihe kirjoittajan kompetenssin kehityksessä. Voi siis olla haitallista lähestyä ilmiötä yksinomaan ongelmana, joka pitää korjata. (Howard 1995; ks. myös Pecorari & Petrić 2014.)

Mallioppiminen ja esimerkkitekstien hyödyntäminen ovat tärkeitä akateemisen kirjoitustaidon kehittymiselle. Esimerkiksi korpuksia ja muita digitaalisia aineistoja voidaan käyttää tieteellisissä genreissä esiintyvien kielellisten konstruktioiden ja ilmaisutapojen kartoittamiseen ja opiskeluun (Breeze 2012).

Vähemmän kokeneiden kirjoittajien plagiointitaitumuksen voi ajatella viittaavan opiskelijan oman kirjoittajanaänän ja asiantuntijaidentiteetin kehittymättömyyteen (Abasi ym. 2006). Kanadalaisessa yliopistossa toteutettu monitapaustutkimus (N = 5) toi esiin, että toisen kielen, tässä tapauksessa englannin, kirjoittajina vähemmän edistyneet opiskelijat olivat epävarmoja omasta asiantuntemuksestaan ja identiteetistään kirjoittajina eivätkä uskaltaneet haastaa lähteitään vaan ottivat niiden sisältämät väitteet an-

nettuina. Heidän teksteissään oli edistyneempiin kirjoittajiin verrattuna enemmän plagiointia ja tilkkutäkkikirjoitusta. (mt.)

POHDINTA

Opiskelijan plagiointia ilmiönä on syytä lähestyä kokonaisvaltaisesti tekstitaitojen oppimisen näkökulmasta. Laajasti ymmärtäen tekstitaitojen kokonaisuuteen kytkeytyvät myös motivaatio, asenteet sekä sosiokulttuuriset tekijät ja minäkäsitys (ks. esim. Fu & Wang 2022; Kiili & Mäkinen 2011).

Tieteen ytimessä on pyrkimys tietoon ja totuuteen, joten kaikki tieteellinen tutkimus on luonteeltaan syvästi eettistä. Siten tiedeyhteisön eettinen pohdinta lienee paikallaan ja välttämätöntä. Eettisten periaatteiden korostamisella on kuitenkin on kääntöpuolensa: korkean moraalien sijaan se saattaa heijastaa pikemminkin moraalien yleistä suhteellistumista ja moraalisen herkkyyden puutetta (ks. Hallamaa ym. 2006). Hyvästä tarkoituksestaan huolimatta normien alleviivaaminen saattaa vahvistaa kaksoisstandardeja

Aina 1990-luvulta lähtien on puhuttu tietotekniikan moninaisista vaikutuksista akateemiseen tutkimukseen ja opiskeluun – myös niin, että sen on katsottu edesauttaneen plagiointia suoranaisten epidemian mitassa. On kysytty, missä määrin tietotekniikka on muuttanut pysyvästi lukemisen ja akateemisen kirjoittamisen tapaa, synnyttänyt perinteistä pinnallisemmän lukutavan tai suorastaan heikentänyt yleistä luku- ja kirjoitustaitoa (ks. esim. Mangan & Van der Weel 2016). Millaisia uusia haasteita ja mahdollisuuksia kehittyvä tekoäly tuo tutkimukseen ja akateemiseen kirjoittamiseen? Tekoäly, kuten Gpt4, mahdollistaa synteessin tekemisen laajojen aineistojen pohjalta nappia painamalla. Tekoälyä, tietotekniikkaa ja tietoverkkoja voidaan käyttää välttämisorientoituneen toiminnan välineenä, ehkäisemään itsenäistä ajattelua ja auttamaan teknisesti yhä hienostuneempien plagioinnin ja deplagioinnin tapojen keksimisessä. Millä tavoin ne valjastetaan palvelemaan oppimista?

Humen giljotiinina tunnetun periaatteen mukaan empiirisistä tosiasioista ei voi johtaa arvoja ja normeja tai päinvastoin – mutta ilman empiiristä

tietoa ongelman juurisyiden ymmärtäminen ja siten korjaaminen on mahdotonta. Olemme plagiointiongelman juurilla, kun ymmärrämme opiskelijoiden vaikeudet ymmärtää lähdetekstejä ja löytää oma asiantuntija-kirjoittajanaanensa. Yliopistojen opinto-ohjelmiin tulee lisätä tutkimusetiikan opetusta ja metodikursseja sekä painottaa akateemisten valmiuksien, kuten ajattelun, keskustelun, argumentoinnin sekä luku- ja kirjoitustaidon, keskinäistä integraatiota ja jatkuvaa kehittämistä (vrt. Breeze 2012; Kiili & Mäkinen 2011). Käytännön harjoituksia tulee olla riittävästi. Sellaisia ovat esimerkiksi kriittistä lukemista ja kirjoittamista yhdistävät referointi- ja pohdintatehtävät (*academic reaction paper*), katsauksen kirjoittaminen rajatusti artikkelitiivistelmien pohjalta, pari- tai ryhmätyönä tehtävät esseeet sekä pienoistutkimukset (Breeze 2012).

Tutkimusetiikkaa ja tieteellisen kirjoittamisen periaatteita on opetettava opintojen alusta alkaen määrätietoisesti. Yksi osaratkaisu voisi olla tannoin ehdotettu korkeakouluopintoihin sisältyvä ”tutkimuseettinen ajokortti” (Kajanto 2005). Ennen muuta opiskelijat tarvitsevat hyviä malleja sekä aikaa ja tilaa taitojen harjoitteluun. Plagiointia on normatiivis-eettisen näkökulman lisäksi syytä tarkastella motivaatiotekijöihin kietoutuneena, vinoutuneena opiskelustrategiana tai osoituksena riittämättömistä tekstitaidoista. Korjausliike tehdään oikeanlaisella opetuksella ja ohjauksella, joka tukee eri tavoin opiskelijan minäpystyvyyttä, sisäistä motivaatiota

sekä hedelmällisiin ja eettisesti kestäviin strategioihin johtavaa hallinta- ja lähestymisorientaatiota.

Plagiointitapauksia on tulkittava yksilöllisesti, sillä ilmiö on monimutkainen ja plagiointiin johtavat syyt moninaisia (ks. esim. Löfström & Kupila 2013). Opiskelijoiden oikeusturva ja reilu kohtelu on taatava riittävän yhdenmukaisella käytännöllä ja periaatteilla, ja samalla on pidettävä mielessä ilmiön monet taustamuuttujat. Se, mikä on yhdessä kontekstissa tutkimuseettinen rike, esimerkiksi Econ termein petollinen parafraasi, voi toisesta näkökulmasta olla tärkeä askelma akateemisen luku- ja kirjoitustaidon kehityksessä – vaihe tieteellisen diskurssin omaksumisessa ja yhteisön jäseneksi pääsyssä (vrt. esim. Mercer 1995, Breezen (2012) mukaan).

Kun arvioidaan, mikä lopulta on eettinen rike, on palattava filosofisiin kysymyksiin genrestä, tekijästä, intertekstuaalisuudesta ja kielen dialogisesta luonteesta. Kun kirjoitan akateemista tekstiä, käyn joka tapauksessa monitasoista dialogia aiemmin kirjoitetun kanssa. Mikä on oma panokseni keskusteluun, ja millä tavalla annan riittävän arvon muiden tekemälle työlle?

JUSSI ÖRN

FM, vieraileva lehtori
Pekingin vieraiden kielten yliopisto
(Opetushallitus)

 <https://orcid.org/0009-0003-1165-3402>

LÄHTEET

- Abasi, A., Akbari, N. & Graves, B. (2006). Discourse appropriation, construction of identities, and the complex issue of plagiarism: ESL students writing in graduate school. *Journal of Second Language Writing*, 15, 102–117. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2006.05.001>
- Baran, L. & Jonason, P. K. (2020). Academic dishonesty among university students: the roles of the psychopathy, motivation and self-efficacy. *Plos One*, 15(8). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238141>
- Breeze, R. (2012). *Rethinking Academic Writing Pedagogy for the European University*. Utrecht Studies in Language and Communication 23. Amsterdam: Brill.
- Dogan, F. S., Yagiz, O. & Kaçar, I. G. (2018). An investigation of the citation. *International Journal for Educational Integrity*, 14(9), 1–15. <https://doi.org/10.1007/s40979-018-0032-y>
- Eco, U. (1990). *Oppineisuuden osoittaminen eli miten tutkielmia tehdään*. Tampere: Vastapaino.
- Fu, J. & Wang, Y. (2022). Inspecting EFL teachers' academic literacy development in multilingual contexts: a global vision. *Heliyon*, 8. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e12143>
- Hallamaa, J., Lötjönen, S., Launis, V. & Sorvali, I. (2006). Humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen normit. Teoksessa J. Hallamaa, S. Lötjönen, V. Launis,

- & I. Sorvali (toim.), *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 397–403.
- Hammer, S. J., & Green, W. (2011). Critical thinking in a first year management unit: the relationship between disciplinary learning, academic literacy and learning progression. *Higher Education Research & Development*, 33(3), 303–315. <https://doi.org/10.1080/07294360.2010.501075>
- Howard, R. M. (1995). Plagiarism, authorship and the academic death penalty. *College English*, 57(7), 788–806. <https://doi.org/10.2307/378403>
- Howard, R. M., Serviss, T. & Rodrigue, T. K. (2010). Writing from sources, writing from sentences. *Writing & Pedagogy*, 2(2), 177–192. <https://doi.org/10.1558/wap.v2i2.177>
- Kajanto, A. (2005). Tiedeyhteisöissä etiikan ja arvioinnin harmailla alueilla tarvitaan läpinäkyvyyttä. *Aikuiskasvatus*, 25(4), 327–329. <https://doi.org/10.33336/aik.93653>
- Kiili, C. & Mäkinen, M. (2011). Akateemiset tekstitaidot ja niiden ohjaaminen yliopistossa. Teoksessa M. Mäkinen, V. Korhonen, J. Annala, P. Kalli, P. Svärd & V.-M. Värrin (toim.) *Korkeajännityksiä. Kohti osallisuutta luovaa korkeakoulutusta*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 219–241.
- Löfström, E. & Kupila, P. (2013). The instructional challenges of student plagiarism. *Journal of Academic Ethics*, 11(3), 231–242. <https://doi.org/10.1007/s10805-013-9181-z>
- Mangen, A. & Van der Weel, A. (2016). The evolution of reading in the age of digitization: An integrative framework for reading research. *Literacy*, 50(3), 116–124. <https://doi.org/10.1111/lit.12086>
- Matalene, C. (1985). Contrastive rhetoric: an american writing teacher in China. *Collage English*, 47(8), 789–808. <https://www.jstor.org/stable/376613>
- Moore, E. (2014). Accuracy of referencing and patterns of plagiarism in electronically published theses. *International Journal for Educational Integrity*, 10(1), 42–55. <https://doi.org/10.21913/IJEI.v10i1.933>
- Moore, E. (2022a). Compromising academic integrity in internationalisation of higher education. Teoksessa S. Bjelobaba, T. Foltýnek, G. Irene, V. Krásnican & D. H. Dlabolová (toim.), *Academic Integrity: Broadening Practices, Technologies, and the Role of Students*. Cham: Springer, 289–308. https://doi.org/10.1007/978-3-031-16976-2_16
- Moore, E. (2022b). Puhelinkeskustelu, 12.10.2022. Haastattelija Jussi Örn.
- Pecorari, D. & Petric, B. (2014). Plagiarism in second-language writing. *Language Teaching*, 47(3), 269–302. <https://doi.org/10.1017/S0261444814000056>
- Rettinger, D. A., Jordan, A. E. & Peschiera, F. (2004). Evaluating other students to cheat. A vignette experiment. *Research in Higher Education*, 45(8), 873–890. <https://doi.org/10.1007/s11162-004-5952-0>
- Silpiö, K. (2012). *Opiskeluvilppi ja plagiointi korkeakoulujen opintosuorituksissa. Kirjallisuuskatsaus ja käsitteanalyysi*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Šprajc, P., Urh, M., Jerebic, J., Trivan, D. & Jereb, E. (2017). Reasons for plagiarism in higher education organizations. *Organizacija*, 50(1), 33–45. <https://doi.org/10.1515/orga-2017-0002>
- Suokas, J. (2011). *Plagiointin ennaltaehkäisy, jäljitys ja käsittely*. Pro gradu -tutkielmaan perustuva diaesitys. Oulun yliopisto. <https://docplayer.fi/41661982-Plagiointin-ennaltaehkaisy-jaljitys-ja-kasittely-janne-suokas-oulu-yliopiston-tietohallinto.html> (10.1.2023)
- TENK (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (12.10.2022).
- TENK (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- TENK (2024). *HTK-ohjeeseen sitoutuneet organisaatiot*. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/htk-ohjeeseen-sitoutuneet-organisaatiot> (11.11.2024).
- Wette, R. (2010). Evaluating student learning in a university-level EAP unit on writing using sources. *Journal of Second Language Writing*, 19, 158–177. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2010.06.002>
- Wrigley, S. (2019). Avoiding 'de-plagiarism'. Exploring the affordances of handwriting in the essay-writing process. *Active Learning in Higher Education*, 20(2), 67–179 <https://doi.org/10.1177/1469787417735611>